

Paddestoelen

Inleiding

Bij het woord tuinieren denk je niet direct aan het kweken van paddestoelen. Toch is het mogelijk om met eenvoudige middelen zelf heerlijke paddestoelen te kweken. Ze stellen echter wel heel specifieke eisen aan het milieu waarin ze groeien en de verzorging wijkt af van wat we in de tuin gewend zijn. Het kweken van paddestoelen vereist nogal wat voorbereiding. Aan de andere kant is het weer iets heel anders en het voegt een speels element toe aan de tuin. In dit Groentje gaat het over eetbare paddestoelen en niet over hallucinogene paddo's.

Wat zijn paddestoelen

Iedereen die een paddestoel ziet, ziet in feite het vruchtlichaam van een schimmel die zich grotendeels aan het oog onttrekt. Het mycelium of de zwamvlok is het eigenlijke organisme en de paddestoel is de "vrucht". De zwamvlok bevindt zich onder de grond of in het hout waarop de paddestoel groeit. De vrucht produceert miljoenen sporen die in het juiste milieu ontkiemen en voor nakomelingen zorgen.

Zelf kweken

Er zijn verschillende methoden om zelf paddestoelen te kweken. In dit Groentje zullen we de mogelijkheden behandelen om in de tuin aan de slag te gaan maar ook

aandacht schenken aan de kweek binnenshuis. In alle gevallen is de aanschaf van goede kwaliteit "broed" van belang. Het zelf winnen en zaaien van sporen kan ook, maar is zelfs voor een zorgvuldig werkende amateur heel omslachtig. Het broed is verkrijgbaar in de vorm van blokjes, pluggen of graankorrels waarop de soort geënt is.

Het kweken van paddestoelen kan op verschillende soorten substraat. Zoals bij veel teeltmethoden komt het in de praktijk aan op het ontwikkelen van gevoel voor de soort en de methode. De precieze verhouding tussen vocht en beluchting is van groot belang, maar valt niet te beschrijven. Ervaring is hier de beste leermeester.

Substraten

Er zijn verschillende soorten substraat mogelijk om paddestoelen op te enten. Afhankelijk van de schaal waarop er gekweekt wordt en de te kweken soort kunnen stro, compost, houtstammen, houtsnippers of zelfs karton en papier worden toegepast. Het substraat dient zo zuiver mogelijk te zijn. Het is van groot belang om het substraat zuiver te houden door bijvoorbeeld vers materiaal te gebruiken en te zorgen voor voldoende vocht en schaduw. Sporen van concurrerende schimmels zijn overal aanwezig en zijn niet gewenst in het

substraat omdat ze tot oneetbaar "onkruid" in het broed kunnen leiden. Houtstammen en stro zijn het minst arbeidsintensief en voor beginners te verkiezen boven andere substraten.

Houtstammen

Houtstammen kunnen beter jong zijn dan oud, het hout is dan nog niet besmet met wilde sporen. Maar ze moeten ook weer niet zo vers zijn dat het hout zijn natuurlijke afweer tegen schimmels nog bezit. Gave gezonde stammen genieten de voorkeur, beschadiging van de schors geeft gelegenheid aan concurrenten. Ongeveer een maand na het zagen is het stammetje geschikt om te enten. De hardheid van het gebruikte hout heeft gevolgen voor de doorgroeitijd van de zwamvlok. Het broed in een eikenstam doet er langer over dan in een berkenstam, eikenhout gaat daarentegen weer langer mee. Hout van fruitbomen is ongeschikt. De stammetjes moeten een doorsnee van zo'n 10 tot 20 centimeter hebben en een hanteerbare lengte van tussen de 50 en 100 centimeter. Vocht en lucht zijn essentiële elementen bij het kweken van alle soorten paddestoelen. Voor het enten moeten de stammen vooral van binnen doortrokken zijn van vocht. Een dag in water dompelen is meestal genoeg. Het enten gebeurt door in de stammetjes gaten van een centimeter

doorsnee te boren in ringen op een afstand van 20 tot 30 centimeter boven elkaar. De onderlinge afstanden kunnen wat variëren met de hardheid van het hout en de soort paddestoel. Het broed wordt stevig in de gaten aangebracht en de stammetjes moeten geruime tijd op een vochtige schaduwrijke plaats verblijven. Afdekken met nat stro of geperforeerd plastic wil wel eens helpen. Dit is de doorgroeiperiode, afhankelijk van de soort en de temperatuur kan die een half jaar tot anderhalf jaar duren. Is het hout volledig doorgroeid met de zwamvlok (de witte schimmeldraden moeten aan beide kanten te zien zijn), dan wordt het tijd voor de knopvorming. Daar is een externe impuls voor nodig. In de natuur is dat bijvoorbeeld een daling van temperatuur. Maar die impuls is heel goed kunstmatig op te wekken door de stammetjes twee tot drie dagen in koud water te kieperen en/of een ferme klap te verkopen. Daarna zal de knopvorming plaats vinden. Gedurende die periode van pakweg drie weken is het handig de stammetjes op een schaduwrijke plek schuin tegen elkaar of rechtop in de grond te zetten, zodat de paddestoelen rondom de ruimte hebben om te groeien. De toediening van vocht is nu een delicate zaak, het hout moet nat gehouden worden, maar de paddestoelen zelf zijn erg gevoelig voor water waardoor rotting kan optreden. Goed richten met een gieter of juist vernevelen kan een oplossing zijn.

Strobalen

Het enten van strobalen is een snellere teeltmethode dan werken op houtstammen. Maar ook het prepareren van stro vereist de nodige zorgvuldigheid. De strobaal moet doortrokken zijn van vocht en moet ongeveer drie maal zo zwaar worden. Dit gewicht heeft natuurlijk ook consequenties voor de hanteerbaarheid. Om op zeker te spelen kun je de strobaal onderdompelen in een bak heet water (minimaal 70°C). Concurrerende schimmels houden het dan voor gezien. Na het uitlekken kan dan het enten beginnen. Prik aan weerszijden van de strobaal ongeveer 15 gaten met een doorsnee van vier centimeter en 15 cm diep. Breng hierin het broed aan en omwikkel het geheel met geperforeerd plastic, niet aan de onderkant, overtollig water moet weg kunnen! Plaats het geheel eventueel in een 25 cm diep gat in de grond op een schaduwrijke plek. Als het stro geheel doorgroeid is (afhankelijk van soort en temperatuur na één tot drie maanden), kan het plastic verwijderd worden. Zorg wel dat het stro vochtig blijft. Na een week of drie dient de paddestoelenoogst zich aan.

Gehakseld stro

Op kleinere schaal zijn paddestoelen ook te kweken in plastic bakken met "gekookt" stro. Bakken van 40 bij 70 centimeter en een minimale diepte van 30 cm worden gevuld met 5 kg gehakseld stro dat een uur gekookt heeft. De bak moet voldoende gaten bevatten voor de beluchting en zo min mogelijk licht doorlaten. Het uitgelekte stro moet een week rijpen onder lichtdicht geperforeerd plastic, liefst ook nog op een donkere plaats. Daarna wordt het broed 10 cm diep aangebracht en weer afgedekt met het folie nadat het geheel stevig aangedrukt is. Als het substraat na ongeveer vijf weken volledig doorgroeid is, kan het worden afgedekt met een laag fijne tuinaarde waarover het folie opnieuw wordt aangebracht. Na drie weken kan het folie er af, na nog eens drie weken verschijnen de eerste paddestoelen. Het voordeel van deze methode is dat de bakken gemakkelijk op een donkere plek zoals kelder of schuur kunnen worden geplaatst waar de temperatuur gelijkmatig is.

Champignon

De champignon is de bekendste consumptiepaddestoel. Deze soort is het makkelijkst te kweken volgens de bovenbeschreven "bakkenmethode". De temperatuur van het substraat dient tussen de 8°C en 24°C te zijn (16°C is optimaal). Na twee weken is het strosubstraat doorgroeid en na vier weken kunnen de eerste champignons geoogst worden. Pluk ze voordat de hoed zich opent. Maar er zijn ook kweekpakketten te koop die je alleen maar water hoeft te geven en waaruit na een paar weken consumeerbare champignons komen.

Oesterzwam

De oesterzwam komt van nature voor in Nederland. Hij groeit op dood hout en de paddestoelen komen in de herfst tevoorschijn. De gekweekte soorten zijn hiervan afgeleid. De lamellen lopen door tot op de korte steel, waardoor de paddestoel vrijwel volledig uit hoed bestaat. Voor de kweek zijn er twee soorten in de handel: de **zomeroesterzwam** en de **winteroesterzwam**, maar er wordt ook soms gekruist met niet inheemse soorten. De winteroesterzwam heeft een lager temperatuuroptimum (5°C-18°C) dan de zomeroesterzwam (12°C-25°C). De winteroesterzwam groeit in bundels, de zomeroesterzwam groeit solitair. Het is een snelle groeier. De oesterzwam is zeer geschikt om op stammen te telen. Binnen het per soort wisselend

temperatuuroptimum kan de oesterzwam het hele jaar door geteeld worden. Het oogsten kan het best als de hoedrand nog net een beetje naar beneden krult. Snij de gehele bundel er af met een scherp mes, laat geen resten achter om rotting te voorkomen.

Oesterzwammen kunnen ook op stro geënt worden. In dat geval kan soms al na twee maanden geogst worden.

Shii-take

De Shii-take is een Aziatische paddestoel met een sterke smaak. Het is een relatief trage groeier maar kan wel op hout worden geteeld. Gebruik voor deze soort duurzame houtsoorten zoals eik en beuk. De zwamvlok heeft gemiddeld een jaar nodig om de stam te doorgroeien bij een temperatuur tussen de 8°C en 25°C. Nadat doorgroeiing voltooid is, dompelen als boven beschreven. Bij vorst afdekken met stro of binnen halen. Oogst ook deze paddestoel net voordat de hoed helemaal ontkruld is, maar zorg daarbij dat de hoed nog niet de stam raakt.

Het bewaren van paddestoelen

Met paddestoelen is het vaak net als met veel zelfgekweekt fruit, als het slaagt moet de hele straat meeten, want weggooien is zonde. Paddestoelen kun je ook wekken, maar drogen is veel eenvoudiger. Maak de paddestoelen schoon, liefst zonder water. Grote exemplaren worden doorgesneden. Traditioneel worden paddestoelen aan draden geregen, met een knoopje tussen de vruchten. Maar ze kunnen ook op een fijnmazig rekje boven de verwarming drogen (max. 40°) of nog beter controleerbaar, in de oven met de ovendeur open.

Enkele leveranciers van paddestoelenbroed

Groene takken

Nudepark 130, 6702 DX Wageningen Telefoon: 06-42223785

E-mail: info@groenetakken.nl

Spore Mushroom Products

Gargouille 1, 4700 RE Tiel

Telefoon: 0344-630580

E-mail: spore@antenna.nl

Verbruggen Paddestoelen V.O.F. Heesakker 19, 5469 AV Erp

Telefoon: 0413-211893

E-mail: john@verbruggenpaddestoelen.nl

Vreekens Zaden

Voorstraat 448, 3311 CX Dordrecht Telefoon: 078-6135467

E-mail info@vreeken.nl

Tekst: Bureau Zonneklaar, Johan Vijfvinkel